

ธรรมบรรยายโดยพุทธทาสภิกขุ

ไม่มีใครผิดใครถูก มีแต่อะไรผิดอะไรถูก

พุทธทาสภิกขุ

การบรรยาย อบรมพระภิกษุ ธรรมปาฏิโมกข์ ปี ๒๕๑๒

วันที่แสดง ๙ เมษายน ๒๕๑๒

รหัส ๒๙/๑๕๑๒๐๕๐๙๐๙๐

ผู้ถอดเสียง ศศิประภา ศรีจาง

ผู้ตรวจทาน กรชนก ชิดไชยสุวรรณ

ISBN 978-616-7574-81-3

พิมพ์ครั้งแรก กรกฎาคม ๒๕๖๒

จำนวน ๑๐,๐๐๐ เล่ม

จัดพิมพ์โดย มูลนิธิหอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ

พิมพ์ที่ บริษัท พิมพ์ดี จำกัด

ประสงค์รับหนังสือเพื่อใช้ในงานพิธีหรือเผยแพร่ในวาระต่างๆ ติดต่อที่

มูลนิธิหอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ

สวนวชิรเบญจทัศ (สวนรถไฟ) ถนนนิคมรถไฟสาย ๒

แขวงจตุจักร เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐

โทรศัพท์ : ๐ ๒๙๓๖ ๒๘๐๐ ต่อ ๕๑๐๑

โทรสาร : ๐ ๒๙๓๖ ๒๖๘๕

อีเมล : bookclub@bia.or.th

Facebook : [bookclub.bia](https://www.facebook.com/bookclub.bia)

www.bia.or.th

ธรรมทาน กับ มรดกในหนังสือ

ที่ใครจะรู้ว่า ตอนที่มองอะไร ลองแยกเล่มหนังสือ
ออกดู จะเห็นว่า มีอยู่สองอย่าง คือ กระดาษที่ใส่พิมพ์
กับความรู้ หรือคุณธรรมที่ดี ที่อยู่ในหนังสือเล่มนั้น. มรดก
ที่หนังสือ ย่อมมอบถึง มรดกของความดี ด้วยภาคตามตัว
มรดก พร้อมกับมรดกของกระดาษ และ ~~เรื่อง~~ ^{งาน} ~~การ~~ ในกรณีที่
หนังสือหนึ่ง อยู่หลายที่ไว้.

ส่วนมรดกธรรมทาน ย่อมไม่เป็นเช่นนั้น ความดี
นั้นให้เปล่า ที่เลื่อง, ส่วนกระดาษหรือรูปเล่ม ^{และที่บรรจุตัว} ที่ใส่
ความดีนั้น มักต้อง ขอคืน เช่นเดียวกับรูปเล่มที่ใส่
ให้ใส่แกวไปถวายพระที่วัด. ขอคืน เพราะตัว
ต้องใส่ไปถวาย อีกหลายครั้ง! จนกว่าจะถึงถึงที่วัด.

งานธรรมทาน มักถูกแทนที่มรดกที่หนังสือไป.
ขอจบพิจารณาด้วยดี ทั้งสองอย่าง, จะได้เห็นใจ
กันดี! และร่วมมือกันได้.

สารบัญ

ไม่มีใครผิดใครถูก มีแต่อะไรผิดอะไรถูก	๕
อย่างไรเรียกว่าผิด อย่างไรเรียกว่าถูก	๙
ยึดมั่นถือมั่น ตัวกู-ของกู ความเียงของปุถุชน	๑๓
ไม่เหลวสติกก็ไม่เกิดตัวกู-ของกู	๑๗
เราข้ามผ่านปัญหาได้	๒๕
รบกัันไปพलग แลกเปลี่ยนธรรมะกันไปพलग	๒๙
สงครามยุติเมื่อมนุษย์คืนดีกับธรรมะ	๓๓
ทุกศาสนาสอนเรื่องไม่เห็นแก่ตัว, ทำลายตัวกู-ของกู	๓๗
ทำด้วยจิตว่าง	๔๑
ทำความถูกเพื่อความถูก	๔๙

ไม่มีใครผิดใครถูก มีแต่อะไรผิดอะไรถูก

ธรรมปาฏิโมกข์เกี่ยวกับตัวกูของกูในวันนี้ อาจจะพูดถึงโดยหัวข้อว่า ‘มีแต่ความรู้สึกว่าอะไรควรอะไรไม่ควร อะไรผิดอะไรถูก’ คือหมายความว่า ‘อย่ามีความรู้สึกว่ามีใครผิดใครถูก’ มีความรู้สึกแต่ว่า ‘อะไรผิดหรืออะไรถูก’

เกี่ยวกับเรื่องนี้ต้องสังเกตดูคนทั่วไป คนธรรมดาทั่วไป ทุกคนมันเต็มอยู่ด้วยความรู้สึกที่ตัวกูของกู และที่ว่า ‘ตัวกูถูก คนอื่นผิด’ เสมอไป นี่เป็นความเคยชินตามธรรมดาที่สุด เพราะฉะนั้น ถ้าเราเอาไอ้ความรู้สึกเป็นตัวกูออกเสียได้ มันก็ไม่มีใครผิดใครถูก มีแต่ว่าอะไรผิดอะไรถูก คือความถูก

เป็นอย่างไร ความผิดเป็นอย่างไร ให้รู้สึกเพียงเท่านั้น อย่า
ให้ไปค้นหรือไปรู้สึกว่ามีใครผิดหรือใครถูก

ไอ้ความเคยชินในเรื่องว่าเราถูกเขาผิดเสียเสมอ นี่
เป็นนิสัย มันเป็นนิสัย เป็นสัญชาตญาณซึ่งเคยชินประเภท
มานะ เขาเรียกว่า มานะดีกว่าเขาเสมอไป ดังนั้นจึงมีแต่ว่า
เราถูกเขาผิดเสมอ ทั้งๆ ที่มันรู้ว่า ‘เราผิดก็ยังไม่ยอมว่าผิด’
ก็ต้องหาทางแก้ตัวหรือบิดพลิ้ว ถ้าไม่ได้ก็เอากันซึ่งหน้าเลย
คือว่ายื่นกระต่ายขาเดียวซึ่งหน้า

ผลของการที่ทำความสำคัญว่าใครผิดใครถูก มันก็มี
เรื่องมีผลเป็นความทุกข์เดือดร้อนกันทั้งสองฝ่าย หรือทั่ว
ทั้งบ้านทั้งเมือง เรื่องมันเคยมีมาแล้ว เพียงแต่ว่าไม่ยอมกัน
เพราะเหตุนี้เท่านั้นแหละ ทำให้วินาศฉิบหายกันทั้งบ้านทั้ง
เมืองทั้งประเทศก็ได้

ดังนั้นวิธีที่ดีที่สุดที่สุทธศาสนาหรือตามหลักที่
พระพุทธเจ้าท่านสอนนั้น ‘อย่ามีตัวกู’ มีแต่ไอ้สิ่งเหล่านั้น
ซึ่งไม่เป็นตัวกูไม่เป็นของกู แล้วก็รู้ว่าอันไหนเป็นกุศลอันไหน
เป็นอกุศล คือผิดหรือถูก และทั้งที่เป็นกุศลเป็นอกุศลนั้นอย่า
เป็นตัวกูอย่าเป็นของกู นี่เรียกว่าโดยหลักใหญ่

สรุปใจความสั้นๆ ให้ได้กันเสียก่อนว่า **อย่าไปสำคัญ**
มันหมายหรืออย่าไปค้นคว้าว่าใครผิดใครถูก ทำความ
เข้าใจแต่เพียงว่าอย่างไรมันเรียกว่าผิด อย่างไรก็ตามมันเรียก
ว่าถูก

.

อย่าไปสำคัญมันหมาย หรืออย่าไปค้นคว้า
ว่าใครผิดใครถูก ทำความเข้าใจแต่เพียงว่า
อย่างไรมันเรียกว่าผิด อย่างไรมันเรียกว่าถูก

.

อย่างไรเรียกว่าผิด อย่างไรเรียกว่าถูก

ตรงนี้ขอแทรกไว้ที่ว่าอย่างไรผิดอย่างไรถูกนี้เสียก่อน
หมายความว่า เอาความรู้อะไรมาตัดสินว่าอย่างไรผิดอย่างไร
ถูก

๑. โดยสามัญสำนึก

ในขั้นแรกที่สุด เรื่องแทบทั้งหมดมันรู้อะไรผิดอะไร
ถูก โดยสามัญสำนึก พอจะสำนึกได้ ขอแต่ให้ยังคิดสักหน่อย
“เอ่อ ใ้เรื่องมันเกิดเพราะไม่ยังคิด เลยผลุนไปปล้นมา”,
“เอ่อ มันก็ไม่มีการยังคิด มันจึงผิดเป็นถูก ถูกเป็นผิด โดย
ไม่ทันรู้ตัว นี่ในขั้นแรกรู้ รู้ได้ว่าโดยสามัญสำนึก ก็รู้ได้ว่า
อะไรผิดอะไรถูก”

๒. โดยความเดือดร้อน

ทีนี้ในขั้นที่ ๒ ถ้ามันไม่เป็นเช่นนั้น มันก็ต้องถือโดยหลักที่พระพุทธเจ้าท่านตรัสว่า ‘ถ้ามันเป็นที่เดือดร้อนกับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่าย’ เขาเรียกว่า ‘ผิด’, ‘ไม่ทำความเสียหายให้แก่ทุกฝ่าย’ จึงจะเรียกว่า ‘ถูก’ นี่เราถือเอาหลักว่าถ้ามันทำให้มีเรื่อง ให้เกิดเรื่องแล้ว ก็ต้องถือว่าเป็นผิด ต้องอดกลั้น

๓. โดยหลักสากลและเหตุผล

ทีนี้ถ้ามันยังเป็นปัญหาที่ก้ำกึ่งกันจะต้องตัดสิน จะต้องตัดสิน ก็ต้องเอาตามหลักจริยธรรมศีลธรรมศาสนา วัฒนธรรมประเพณีอะไรก็ตามที่เขาได้อยู่มาเป็นเครื่องคำนวณดูสัก ๕๐ เปอร์เซ็นต์, อีก ๕๐ เปอร์เซ็นต์ให้เป็นอิสระแก่ตัว ลองคิดวิพากษ์วิจารณ์ดูว่าตามนั้นจริงไหม

นี่เดียวจะไม่เข้าใจคือว่า ครึ่งหนึ่ง ๕๐ เปอร์เซ็นต์นะ ยึดหลักขนบธรรมเนียมประเพณีศีลธรรมศาสนาอะไรก็ตาม, แล้ว ๕๐ เปอร์เซ็นต์เหตุผลของตัว ทีนี้ในที่สุดมันจะถูกต้องถูกแน่ เพราะเหตุผลของตัวมันมีได้ไม่เต็ม ๕๐ เปอร์เซ็นต์ มัน

มีข้อสงสัยข้ออะไร ฝ่ายหลักเกณฑ์ขนบธรรมเนียมประเพณี
เขามีอยู่แล้วให้ไป ๕๐ เปอร์เซนต์เสียแล้ว ผลสุดท้ายมันก็
ปลอดภัย

สำหรับข้อนี้หมายความว่า การที่ถือเอาผิดถูกมันต้อง
เล็งถึงระเบียบแบบแผนก่อน แล้วจึงมาถึงความรู้สึกความ
ต้องการของตัว

ตามหลักจริยธรรมสากลเขามีว่า มันต้อง... ที่จะเรียก
ว่าผิดหรือถูกนะ ให้คนอื่น เกี่ยวกับคนอื่น ให้คนอื่นเข้าใจ
ด้วยได้ มันก็ต้องเป็นสิ่งเป็นหลักที่คนอื่นเขาเข้าใจได้ มี
เหตุผลเพียงพอสำหรับอธิบายว่าผิดถูกอย่างไร, แต่เดี๋ยวนี้
เรามันพูดกันไม่รู้เรื่อง ต่างคนต่างมีเหตุผล, มันก็ต้องเอา
อย่างนี้ คำนี้ถึงศาสนาถึงศีลธรรมถึงอะไรก่อนแล้วก็ให้ไป
ตั้ง ๕๐ เปอร์เซนต์, อีก ๕๐ เปอร์เซนต์นี่คือความต้องการ
ของเรา ความพอใจของเรา ความมีเหตุผลของเรา, เอาไป
พึดกัน

ผลสุดท้ายมันก็ทำลาย ๕๐ เปอร์เซนต์ฝ่ายโน้นไม่ได้
ไอ้ฝ่ายของตัวนี้มันจะพบความบกพร่องพบจุดอ่อนอะไร
ลดลงไปต่ำกว่า ๕๐ เปอร์เซนต์มันก็แพ้, นี่ถ้าสมมติว่ามัน

๕๐ เปอร์เซ็นต์ ต่อ ๕๐ เปอร์เซ็นต์ มันก็เป็นเรื่องที่ต้อง
ระมัดระวังอยู่ดี คือจะถือเอา จะถือเอาตัวถูกโดยส่วนเดียว
มันไม่ได้ ที่นี้การที่คอยระมัดระวังเรื่อยๆ ไป มันทำให้รู้อีกที
หนึ่งว่าถูกผิดอย่างไร ก็เป็นที่แน่นอน นี้เกี่ยวกับหลักเกณฑ์
หยาบๆ กว้างๆ ทั่วๆ ไป เกี่ยวกับว่าอะไรผิดอะไรถูกจะใช้
กันอย่างไร

ที่นี้การปฏิบัติมันยากตรงที่ว่า มันมีตัวถูกแทรกเข้ามา
ไม่ใช่หลักเกณฑ์อันนี้ เอาแต่ว่าถูกถูกคนอื่นผิดเสมอไป นี่เป็น
สัญชาตญาณเป็นความเคยชินในนิสัยสันดาน โลกก็โกลาหล
วุ่นวาย สังคมโกลาหลวุ่นวาย แม้แต่ในครอบครัวผัวเมียก็
โกลาหลวุ่นวาย เพื่อนฝูงมิตรสหาย นักเรียนเพื่อนนักเรียน
ด้วยกันก็โกลาหลวุ่นวาย เพราะเรื่องใครผิดใครถูก นี่ก็ให้
ตัดทิ้งไปเสีย เหลือแต่ว่าอย่างไรเรียกว่าผิด ว่าอย่างไรเรียก
ว่าถูก มาปรึกษาหารือกันทั้งหมด เอาบุคคลที่ ๓, ที่ ๔, ที่ ๕,
ที่ ๘ เอามารวมด้วยก็ได้ อย่างไรมันเรียกว่าผิด อย่างไรมัน
เรียกว่าถูก แล้วก็เห็นแก่ความผิดเห็นแก่ความถูก อย่าเห็น
แก่ตัวกู ซึ่งทำให้คิดว่าใครผิดใครถูก

ตัวกู-ของกู

นี่หลักพระพุทธศาสนาที่เป็นชั้นหัวใจคือเรื่อง ‘อย่ามีตัวกูอย่ามีของกู’ อุปาทานว่าตัวตนว่าของตนนั้นต้องไม่เกิด ต้องทำให้ไม่เกิด ต้องควบคุมให้ได้

ทีนี้ชาวบ้านเขาปฏิเสธเสียว่า ‘ไม่ได้ เราทำไม่ได้’ โดยเฉพาะไอ้ นักศึกษาสมัยใหม่ๆ ที่เรียนที่อวดว่าเรียนรู้อะไร มากนี้จะปฏิเสธหลักเกณฑ์เหล่านี้ว่า ‘ทำไม่ได้ เราจะคิดจะพูดจะทำจะมีชีวิตอยู่โดยไม่มีความรู้สึกว่าตัวกูว่าของกูนี้เป็นไปไม่ได้’ นั่นมันคือความโง่ของปุถุชนและความเป็นอย่างนั้น อยู่แล้ว นั่นแหละคือความเป็นปุถุชน ดังนั้นเดี๋ยวนี้ถ้าเราจะดีกว่าปุถุชน จะเลื่อนชั้นจากปุถุชน มันก็ต้องมีอะไรที่ทำได้ สูงขึ้นไป ถ้าจะมีอะไรที่สูงขึ้นไปมันก็ตรงนี้ ตรงที่ทำอะไรโดย

ไม่ต้องเป็นความรู้สึกว่าตัวกูว่ของกู

เราเคยถกกันมากเหมือนกันในเรื่องนี้ จากพฤติการณ์ที่มันเกิดขึ้นจริง เช่นคำพูดที่ว่า ‘ทำงานทุกชนิดด้วยจิตว่าง’ นี้ก็มีแต่คนคัดค้านว่าทำไม่ได้ เป็นสิ่งที่ปฏิบัติไม่ได้ และก็คัดค้านด้วยความบริสุทธิ์ใจไม่ใช่ว่าเขาตั้งใจจะค้านตะพึดเป็นว่าเหลือวิสัยที่จะปฏิบัติได้

นี่เราก็บอกว่า “เฮ้, ถ้าอย่างนั้นก็สมควรเป็นคนธรรมดาไปตามเดิมก็แล้วกัน อย่ามาแต่ต้องพุทธศาสนาเลย ถ้าจะมาเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา จะถือเอาประโยชน์จากพุทธศาสนาก็ต้องทำบทเรียนบทนี้ บทเรียนคือมีความรู้สึกอยู่อะไรอยู่ ไม่แต่เรื่องที่ว่าอะไรผิดอะไรถูก อะไรเป็นอย่างไอก็ไม่ต้องมีตัวกูหรือตัวเรา ผู้ทำผู้กินผู้ใช้อะไรอย่ามี” นี่คืบทเรียนที่จะเลื่อนขึ้นมาจากความเป็นคนธรรมดาไปสู่ความเป็นพุทธบริษัท เป็นอริยสาวกที่มันสูงๆ ขึ้นไป

ที่นี่เราจะพิจารณากันว่าเรื่องนี้ปฏิบัติได้หรือไม่ แล้วเป็นเรื่องที่อยู่ในวิสัยที่มนุษย์จะทำได้หรือไม่

ครั้งแรกจะต้องขอพูดอย่างที่เรียกได้ว่าเอาเปรียบหรือกำบังทุบดิน คือพูดขึ้นว่า หลักพุทธศาสนามีอยู่อย่างนี้ นี่

อย่างนี้เรียกว่าผู้พูดเอาเปรียบ หลักพุทธศาสนามีอยู่ว่า ‘อย่ามีความยึดมั่นเรื่องตัวกูของกู’ บางคนก็จะพาลสงสัยเอาว่า พระพุทธเจ้าไม่ได้ตรัส หรือหลักพุทธศาสนาไม่เป็นอย่างนี้ ด้วยซ้ำไป ว่าเอาเอง ว่าอย่างนี้

ถ้าปัญหามันมีอยู่อย่างนี้ มันก็ต้อง... มันก็ต้องอาศัย ข้อเท็จจริง ว่าไปดูเอาสิในพระไตรปิฎกแทบทุกหน้ามีแต่พูด เรื่องทำลายความยึดมั่นถือมั่นเรื่องตัวกู หรือว่า ทุกคำพูด ทุกเรื่องทีพระพุทธเจ้าตรัส ท่านสรุปความว่าอย่างนั้น มีผู้ไปถามเรื่องคำสอนทั้งหมด สรุปเป็นประโยค ประโยคเดียว ว่าอย่างไร พระพุทธเจ้าตรัสว่า ประโยคเดียวว่า **สิ่งทั้งปวง ไม่ควรยึดมั่นถือมั่น** ก็อย่าไปสำคัญมั่นหมายสิ่งใดว่าเป็นตัวกูของกู พระพุทธเจ้าท่านตรัสเองอย่างนี้

.
ถ้าไม่เกิดความรู้สึก
คือถ้าไม่เสียสติ ไม่เพลอสติ
ไม่เสียสติก็ไม่เกิดตัวกูของกู
ให้มันเป็นเรื่องของกาย ของจิต ของเวกนา
ของอะไร ของธรรมไปหมด

.

ไม่เปลอสติ ก็ไม่เกิดตัวกู-ของกู

ที่นี่เราดูให้ละเอียดปลีกย่อยลงไปถึงข้อปฏิบัติที่สำคัญ
ที่ถือว่าเป็นขั้นสำคัญในพุทธศาสนาคือสิ่งที่เรียกว่า ‘สติ’

เมื่อพูดถึงสติก็หมายถึงสติปัญญา ที่ตรัสไว้เป็นสูตร
ยาวเพื่อย่อยเลย มหาสติปัญญาสูตรก็มี สติปัญญาสูตรอื่นๆ
ไม่มีมหาก็มี แต่แล้วมันเป็นเรื่องสติ ในข้อที่ระมัดระวัง
ควบคุมป้องกัน อะไรก็ตามไม่ให้เกิดความสำคัญมันหมาย
ว่าเป็นตัวกูเป็นของกู

สมมติว่าสติปัญญา ๔ เป็นหลักอย่างนี้ มันก็เรื่องให้
มีสติติดต่อกันไป ไม่เปลอได้ ว่ากายนี้ก็สีกว่ากาย ไม่ใช่สัตว์
บุคคลตัวตนเราเขา, เวทนาก็สีกว่าเวทนา ใจคือความรู้สึกสุข
ทุกข์ต่างๆ นี้ก็สีกว่าเวทนา ไม่ใช่สัตว์บุคคลตัวตนเราเขา, จิต

จิตนี้ก็สักว่าจิต ไม่ใช่สัตว์บุคคลตัวตนเราเขา, นี้ธรรมทั้งปวง ก็สักว่าธรรม ไม่ใช่สัตว์บุคคลตัวตนเราเขา นี้ถ้าพูดตามตัว หนังสืออย่างนี้เดี๋ยวก็ง่วงนอน ไอ้คนที่มันอยากรู้นั้นแหละ มันก็สูญเสียความอยากรู้ถึงกับง่วงนอนก็ได้ เพราะว่าพูดตามตัวหนังสือมันเป็นอย่างนี้และเขาก็ไม่เข้าใจ และเขาก็มาตั้งว่าพระพุทธเจ้าไม่ได้สอนอย่างนี้ พอเราเอาตัวบทจริงๆ มา ร่ายให้ฟัง มันก็หลับเสียอีก

นี่กายก็สักว่ากาย ไม่ใช่สัตว์บุคคลตัวตนเราเขา, เวทนา ก็เหมือนกัน, จิตก็เหมือนกัน, ธรรมก็เหมือนกัน มันเป็นอย่างนี้ ไม่ใช่สัตว์บุคคลตัวตนเราเขาแล้วมันเป็นอะไร มันเป็นอย่างนั้นแหละ เป็นอย่างที่ว่ามันเป็นนั่นแหละ คือเป็นธรรมชาติ เป็นสักว่าเป็นธรรมชาติ ตามที่มันเป็น ตามที่เราเรียก

กาย

กายนี้คือร่างกายนี้ ร่างกายนี้สักว่าส่วนประกอบตาม ธรรมชาติ มีเหตุมีปัจจัยซับซ้อนน่าพิลึกพิลั่นปรุงแต่งกัน อยู่เป็นร่างกาย เป็นสิ่งมีชีวิตนี้ มันก็สักว่าธรรมชาติ ตาม

ธรรมชาติ ตามกฎธรรมชาติ จิตอย่าได้ไปโง่ว่ากายนี้เป็น
ตัวกู

เวทนา

ที่นี้มาถึงเวทนา ความรู้สึกเป็นสุขสบายเอร็ดอร่อย
หรือความรู้สึกเป็นทุกข์ไม่ชอบใจ หรือยังรู้สึกงุ่นง่านอยู่ไม่รู้
ว่าอะไรแน่ อันนี้ก็ขอให้ถือว่ามันเป็นธรรมชาติทางจิต เป็น
ธรรมชาติฝ่ายจิต ธรรมชาติอย่างนั่นเอง ไม่ใช่ของเรา

หรือถ้าจะว่าเป็นเรา เราอร่อย เรามีความสุข หรือ
เรามีความทุกข์ อะไรก็ตาม ก็ผิด ให้ถือว่ามันไม่ใช่เรา มัน
สักว่าเวทนา คือความรู้สึกที่เกิดขึ้นมาตามกฎเกณฑ์ของ
ธรรมชาติ ตรงตามกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ รู้สึกอยู่อย่างนั้น
แล้วจิตนี้มันโง่ไปเองว่าเราสุขเราทุกข์เราชอบเราไม่ชอบ
ให้มีสติว่าเวทนาแล้วสักว่าเวทนา คือธรรมชาติอย่างที่เราเรียก
ว่า เวทนา

จิต

ที่นี้มาอันที่ ๓ เรื่องจิต ให้รู้ว่าจิตนี้ดีกว่าจิตนั้น จิตนี้ดีกว่าจิต ไม่ใช่สัตว์บุคคลตัวตนเราเขา ตามธรรมดาคนเราจะต้องเข้าใจเอาเองว่าไอ้จิตนั้นแหละไอ้จิตนี้แหละเป็นตัวกูละเป็นตัวเจตภูติ เป็นตัววิญญูณ เป็นตัวที่เป็นแกนกลาง เป็นจุดกลางของทั้งหมดนี้ เป็นตัวเรา แต่พระพุทธเจ้าก็ตรัสอย่างเดียวกันอีกว่า จิตดีกว่าจิต ไม่ใช่สัตว์บุคคลตัวตนเราเขา นี้ก็ได้แก่ทุกคน ทุกคนทั่วไปที่เห็นว่าจิตนี้คือตัวกู เราคิดได้ ดังนั้นเรามีอยู่อย่างเดส์การ์ตส์ เมื่อไม่กี่ปีมานี้ มันก็เป็นเรื่องน่าหัว เพราะความคิดนี้รู้สึกได้นี้ ไปถือว่ามันแหละคือตัวเราเรามีอยู่

ครั้งพุทธกาลเขาเคยโง่อย่างนี้ แล้วเขาก็เลิกโง่กันนานแล้ว ท่านนักปรัชญาสองสามศตวรรษมานี้ยังมาพูดอย่างนี้อีก มันก็น่าหัว แต่คนสมัยนี้ก็ชอบยึดถือ เพราะเขาเป็นนักปรัชญากลุ่มเดส์การ์ตส์

ธรรม

ที่นี้กลุ่มที่ ๔ ก็คือธรรม ธรรมนี้หมายถึงนามธรรม นับตั้งแต่การกระทำ ทำผิดทำถูก ความดีความชั่วความอะไรก็ตาม กระทั่งถึงธรรมที่เป็นเครื่องปฏิบัติ เพื่อผลอย่างนั้น อย่างนี้อะไรก็ตาม กระทั่งเพื่อนิพพานก็ตาม ให้ถือว่าอธรรมนี้ก็สักว่าธรรม คือธรรมชาติ หรือกฎธรรมชาติ หรือการเป็นไปตามธรรมชาติ อย่าได้คิดว่าตัวเราของเรา หรือสัตว์บุคคล ตัวตนเราเขา

นี้สำหรับพระบวชใหม่ก็น่าจะจำไว้ ที่พระพุทธเจ้ายกขึ้นมากล่าวถึง ๔ อย่าง ร่างกายอย่างหนึ่ง, เวทนา ความรู้สึก หรือ Feeling ต่างๆ นี้อย่างหนึ่ง, จิต คือตัวสิ่งที่คิด เต็มวินี่เขาเรียกกัน Consciousness นี้อย่างหนึ่ง, แล้วก็ธรรม คือ Phenomena อะไรทั้งหมดนี้ เรียกว่าธรรมทั้งหมด

เอามาพูดเพียง ๔ อย่าง เพราะว่ามันพอแล้ว ร่างกายนี้ มันก็เป็นสิ่งที่มีอยู่ตลอดเวลาและเกี่ยวข้องหรืออะไรอยู่ตลอดเวลา

เด็กๆ อาจจะคิดเหมาๆ ว่ากายนี้ตัวกู เพราะเด็กมีความรู้ น้อย ผู้ใหญ่จะรู้จักแยกเป็นร่างกายเป็นจิตใจ

ที่นี่สำหรับเวทนานั้นนะ มันเป็นตัวที่มีอำนาจมาก มีกำลังมาก ครอบงำจิตมาก จึงยกขึ้นมาพูดอีกแขนงหนึ่ง

ที่นี่ไอ้สิ่งที่เรียกว่าจิตนั้น คนเขาพูดกันมานานก่อนพุทธกาล ในฐานะที่มันจะเป็นตัวตน ก็เอามาพูดเสียด้วย เอามาปฏิเสธเสียด้วย

นี่พอพูดถึงธรรม ก็คือทุกสิ่งนอกจากสามสิ่งนี้ ก็แปลว่าหมดเลย ไม่มีอะไรเหลือเลยที่จะเหลือไว้สำหรับจะเป็นตัวกูของกู ไม่มีเหลือเลย

นี่พระพุทธเจ้าท่านสอนนักสอนหนา ย้ำแล้วย้ำเล่า ขอร้องแล้วขอร้องอีกให้ภิกษุเป็นอยู่ด้วยสติในลักษณะอย่างนี้ ทีนี้ถ้าภิกษุเป็นอยู่ด้วยลักษณะอย่างนี้ มันไม่มีตัวกูของกูที่ตรงไหนเกิด ฉะนั้นมีการประพฤติกิเลสทำหรือเกิดเรื่องราวอะไรก็ตามเถอะ ถ้าไม่เกิดความรู้สึกคือถ้าไม่เสียสติ ไม่เปลอสติ ไม่เสียสติก็ไม่เกิดตัวกูของกู ให้มันเป็นเรื่องของกาย ของจิต ของเวทนา ของธรรมไปหมด หรือว่ามันมีการกระทบกระทั่งอะไรกันในเรื่องระหว่างบุคคล มันก็เลยเป็น

ธรรมหรือธรรมชาติหรือธรรมดาไปหมด ไม่มีตัวกูของกู
เข้ามาเกี่ยวข้อง แล้วมันก็ไม่มีใครผิดใครถูก

·

เราควรทำอะไรเราก็ทำอย่างนั้น
เราไม่ควรทำอะไรเราก็ไม่ทำอย่างนั้น
หรือเราไม่ต้องทำอะไรเราก็ไม่ทำเสียเลย
นี่เรียกว่าเราเอาความควรหรือไม่ควรนี้
เป็นหลักในส่วนตัวเรา

·

เราข้ามผ่านปัญหาได้

นี่ถ้ามันเป็นปัญหาเกี่ยวกับสังคม เกี่ยวกับบุคคลหลายฝ่าย มันก็เหลืออยู่แต่ว่าเราจะผ่านมันไปได้อย่างไรโดยไม่เกิดเรื่องเป็นความเดือดร้อน และก็มาตกลงกันว่าอย่างไรเรียกว่าผิด อย่างไรก็ตามเรียกว่าถูก

ทีนี้เมื่อคนเหล่านั้นเขามีความรู้สึกผิดชอบชั่วดี เขาก็ยินดีที่จะทำในเรื่องให้มันถูก ทำที่มันผิดให้มันถูกก็ไม่เกิดตัวฉันของฉัน ตัวกูของกูอะไรที่ไหนมา ก็ไอ้ร่างกายจิตใจตามเดิมนั้นแหละ มันก็ทำไปโดยเห็นแก่ความผิดหรือความถูก ไม่เห็นแก่ตัวกูไม่เห็นแก่ตัวสุ มันไม่มีตัวกูผู้ทำไม่มีตัวสุผู้ทำ แล้วมาทะเลาะกัน

เพราะฉะนั้นมันยังแบ่งออกไปได้ว่า...

เกี่ยวกับตัวเอง

เป็นเรื่องที่เกี่ยวกับตัวเอง บุรุษที่ ๑ ล้วนๆ นี้อย่างหนึ่งว่า ‘อย่างไรผิดอย่างไรถูก’ เราแก้ไขของเรา นี้อยากจะใช้คำว่า ‘อะไรควรอะไรไม่ควร’ เราอยู่ตามลำพัง เรามีปัญหาเฉพาะของเรา ไม่เกี่ยวกับบุคคลที่สอง แล้วก็มีการระมัดระวังตรวจสอบด้วยว่าอะไรควรอะไรไม่ควร มันก็คือผิดหรือถูก ‘ถูกก็ควร ไม่ถูกก็ไม่ควร’

เกี่ยวกับคนภายนอก

ทีนี้ถ้ามันเกี่ยวกับคนภายนอก บุคคลที่ ๒ ขึ้นไปนี่ มันก็มีว่า ‘อะไรผิดอะไรถูก’ เพื่อว่า ‘อย่ามีใครผิดใครถูก’ แล้วจะมาฟาดกันมาฟัดกัน นี่ถ้าว่าอะไรผิดอะไรถูกเป็นที่แน่นอนแล้ว เราก็กยกส่วนของเรามาว่า ‘อะไรควรอะไรไม่ควร’ เราควรทำอะไรเราก็ทำอย่างนั้น เราไม่ควรทำอะไรเราก็ไม่ทำอย่างนั้น หรือเราไม่ต้องทำเลยเราก็ไม่ทำเสียเลย นี่เรียกว่าเราเอาความควรหรือไม่ควรนี้เป็นหลักในส่วนตัวเรา

ความผิดหรือความถูกนั้นเอาเป็นหลักระหว่างที่มันเกิดปัญหาขึ้นในระหว่างบุคคล บุคคลที่ ๑, ที่ ๒, ที่ ๓,

ที่ ๔ นี้มันจะขจัดปัญหาต่างๆ ไปได้หมด นับแต่ปัญหาของ
ตัวแท้ๆ คนเดียวนั้นมีความทุกข์อยู่ที่นี่ แล้วก็ปัญหาที่ ๒
สามี่กับภรรยาทะเลาะกันอย่างนี้ มันก็ควรจะสะสางไปได้
ด้วยหลักเกณฑ์อันนี้ เพื่อนบ้านทะเลาะกัน หรือทะเลาะกัน
เป็นหมู่ หรือจนกระทั่งทะเลาะกันระหว่างประเทศชาติ เป็น
สงคราม เป็นมหาสงคราม ถ้ามันถือหลักกันอย่างนี้ มันก็เกิด
ไม่ได้ สงครามเกิดไม่ได้ หรือเกิดขึ้นมาก็ระงับไป

.
มันทั้งสองฝ่าย มนุษย์คู่สงคราม
ทั้งสองฝ่ายนี้ มันทำสงครามกับธรรมชาติ
ไม่ใช่ทำสงครามระหว่างกัน

.
พระเจ้าคือธรรมชาติจะต้องลงโทษ
ให้มันเดือดร้อนต่อไป

.
มันต้องแลกเปลี่ยนความรู้กัน จนทั้งสองฝ่าย
รู้เรื่องพระเจ้า รู้เรื่องธรรมชาติ รู้เรื่องธรรม

.
ธรรมคือไม่มีตัวกูไม่มีของกู มีแต่ธรรมชาติ
แล้วมันก็จะเห็นว่ามันป่วยการที่จะมารบกัน

.

รบกันไปพลาง แลกเปลี่ยนธรรมะกันไปพลาง

นี่ ที่ผมยืนยันแล้วยืนยันอีกว่าสมัยนี้เวลานี้ปัจจุบันนี้ ชั่วโมงนี้ มันจะต้องถือหลักที่ว่ารบกันไปพลางแลกเปลี่ยนธรรมะกันไปพลาง

ในโลกนี้มันหยุดรบไม่ได้เพราะมันระแวงกันเกินไป มันต้องรบกันไปพลาง แต่ว่าในขณะที่รบกันไปพลางนี้ แลกเปลี่ยนธรรมะกันไปพลาง เพราะว่ายอมฟังกันทั้งสองฝ่าย เต็มมันก็จะได้รับความรู้ที่ถูกต้องว่าอะไรผิดอะไรถูก อย่าว่าเป็นใครผิดใครถูก ที่มันแบ่งกันเป็นพวกๆ รบกันอยู่เวลานี้ ในโลกนี้ก็ต่อถือหลักเกณฑ์อย่างนี้

เดี๋ยวนี้มันยืนยันกระต่ายขาเดียวว่าเราจะต้องถูกไว้

เสมอ และบางทีก็พูดออกมาตรงๆ ว่ายอมไม่ได้ เพราะมันเสียหน้า นี่ก็แสดงว่าเขาารู้แล้วว่าเขาผิดแต่เขายอมไม่ได้ เพราะว่ามันเสียหน้า อย่างนี้คือมีกฎมึงผิด มันต้องยืนยันอย่างนั้นเสมอ

นี่ถ้าว่าเราเอาหลักเกณฑ์อย่างที่ว่าอะไรผิดอะไรถูกต้องที่กล่าวมาแล้วข้างต้น มันอาจจะพูดกันรู้เรื่อง แม้ระหว่างเสรีประชาธิปไตยกับคอมมิวนิสต์นี่จะพูดกันรู้เรื่องว่าเพราะอะไรมันทำความเดือดร้อนขึ้นมา อะไรมันทำความทุกข์ทรมานไม่มีที่สิ้นสุด

เรารู้ว่านี่ไม่ใช่เรา ไม่ใช่ตัวเรา ไม่ใช่ของเรา มันเป็นธรรมชาติเป็นตัวกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ เป็นตัวการที่เป็นไปตามกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ และถ้าเราไปต่อสู้กับธรรมชาติ เรามันบ้า บ้าทำสงครามกับธรรมชาติ นี่มันมนุษย์คู่สงครามทั้งสองฝ่ายนี่มันทำสงครามกับธรรมชาติ ไม่ใช่ทำสงครามระหว่างกัน หรือพูดให้ดีกว่านั้น พูดอย่างสมมติว่ามันกำลังทำสงครามกับพระเจ้า พระเจ้าคือธรรมชาติ ทำสงครามกับธรรมะ แล้วมันจะยุติได้อย่างไร

มันทั้งสองฝ่าย คู่สงครามทั้งสองฝ่ายมันทำสงครามกับ

พระเจ้า แล้วมันจะหยุดได้หรือ ในระหว่างสองฝ่ายนี้มันหยุดไม่ได้ พระเจ้าคือธรรมชาติจะต้องลงโทษให้มันเดือดร้อนต่อไป

ฉะนั้นมันต้องแลกเปลี่ยนความรู้กันจนทั้งสองฝ่ายรู้เรื่องพระเจ้า รู้เรื่องธรรมชาติ รู้เรื่องธรรม อย่างที่กำลังว่า ‘ธรรมคือไม่มีตัวกูไม่มีของกู มีแต่ธรรมชาติ’ แล้วมันก็จะเห็นว่า ‘ปฏิกิริยาที่จะมารบกันเพราะใครผิดใครถูก’ หรือว่า เพราะจะเอานั่นเอานี่เป็นตัวกูเป็นของกู มันไม่มีที่สิ้นสุดได้ ถ้าจะมีตัวกูของกูแล้วมันก็รบกันได้เรื่อยไป ภายในประเทศกันเองก็รบกันได้ ระหว่างบุคคลก็รบได้ทะเลาะวิวาทกันก็ได้ ผัวกับเมียก็ได้ ฉะนั้นมีธรรมะให้ถูกต้องกันเสียที ว่ามันไม่มีตัวกูไม่มีของกู เพราะฉะนั้นจึงไม่มีใครผิดไม่มีใครถูก มีแต่ทำอะไรผิดอะไรถูก เพราะต่างคนต่างเอามาพิจารณาดูในฐานะที่เป็นของใครไม่ควรแก่เราอย่างไร แล้วก็เลิกเสีย

นี่สงครามมันจะหยุดได้ก็ต่อเมื่อมนุษย์ญาติดีกัน คินดีกันกับพระเจ้าหรือธรรมะหรือกฎธรรมชาติอะไรอย่างนี้ ถ้ายังมีตัวกูของกู กูถูกมึงผิดกันอยู่อย่างนี้ มันก็เป็นสงครามตลอดกาล เป็นไอ้ความวิกฤตการณ์ตลอดกาลนิรันดรไปเลย

ดังนั้นถ้าสมัยไหนในโลกนี้มีธรรมะเข้ามามาก มันก็
ค่อยยังชั่ว, สมัยไหนหันหลังให้ธรรมะไปบูชาวัตถุนิยม มันก็
ต้องเดือดร้อนยิ่งขึ้นๆ เพราะมันจะเต็มไปด้วยคำว่า ‘กูถูก
มึงผิด’ เสมอ กูที่จะเอาของมึงแหละเป็นฝ่ายถูก เพราะว่าใน
โลกนี้มันมีอำนาจเป็นธรรม ความรู้สึกที่เดือดพล่านไปอย่าง
โลกๆ นั่นมันจะมีอำนาจเป็นธรรม มีความได้ของตัวเองเป็น
ความถูก มีความได้ของตัวเอง ได้อะไรตามที่ตัวเองต้องการ
นั่นแหละเป็นความถูก

ฉันอดขึ้นมา ฉันก็ต้องไปปล้นแก่มากิน นี่มันถูก, มัน
ถูกของฉันแล้ว, อย่างนั้นมันถูกของตัวเอง ดังนั้นก็เอาออก เอา
ตัวกูออกไปเสียเอาตัวกูออกไปเสีย มีแต่ทำอะไรผิดอะไรถูก
มันก็รู้ว่าไปปล้นเขาอะมันผิดเว้ย เพราะฉะนั้นยอมอดตาย
ถ้ามันไม่มีทางหากินทางอื่นแล้วยอมอดตาย ไม่ไปปล้นเขา
ไม่ไปแย่งเขา ไม่ไปบุกรุกดินแดนของเขา ไม่ไปหาเมืองขึ้น
ด้วยวิธีอย่างนั้น เพราะฉะนั้นมันก็เลยไม่มีปัญหาที่จะต้อง
รบราฆ่าฟันกัน ถือแต่ทำอะไรผิดหรือถูก อะไรควรอะไรไม่
ควร ไม่ทะเลาะอำนาจแห่งกิเลสว่ากูถูกมึงผิด กูต้องได้อย่างใจ
กูมันก็ถูก, ถ้าต่างฝ่ายต่างเสียอย่างนี้มันก็ฆ่ากันไม่มีที่สิ้นสุด

เดี๋ยวนี้ไอ้ที่เรื่องรบกัันอยู่นี้ก็ไม่ใช่เห็นแก่ธรรมะ ไม่ใช่เห็นแก่พระเจ้า มันพูดแต่ปากเท่านั้นแหละ ที่ว่ารบเพื่อความ เป็นธรรม ยุติธรรมเพื่อพระเจ้าเพื่ออะไรนี้ มันพูดแต่ปาก เพื่อประโยชน์ เพื่อป้องกันประโยชน์ เพื่อเอาประโยชน์มา เพิ่มหรืออะไรต่างๆ อย่างน้อยก็เพื่อรักษาประโยชน์ที่มีอยู่

อย่างนายทุนรบกับกรรมกรอย่างนี้ นายทุนก็มีหน้าที่ ป้องกันประโยชน์ที่ได้รวบรวมเอาไว้มากมาย กรรมกรก็ต้อง ยื้อแย่งประโยชน์จากนายทุน เพราะว่าตัวไม่มีจะกินจะใช้ มันก็ถูกกันทั้งสองฝ่าย กฎกมึงผิดทั้งสองฝ่าย

ถ้าเราเอาพระเจ้าเข้ามาตัดสิน พระเจ้าก็จะตัดสินว่า นายทุนมีความผิด เพราะกอบโกยเอามาไว้มากเกินจำเป็น เกินที่ธรรมชาติกำหนดไว้ นายทุนก็มีความผิด แล้วนายทุน ก็เห็นว่าอย่างนี้คือความผิด ไม่ต้องพูดว่าเราผิดนะ เลิกคำว่า เราผิด เลิกว่าเรากอบโกยเอามา

การที่ใครคนใดคนหนึ่งกอบโกยเอาของธรรมชาติมา ไว้มากเกินที่ธรรมชาติกำหนด คนนี้ผิด ไอ้การกระทำอย่างนี้ผิด ไม่พูดว่าบุคคลนี้ผิด นี่กรรมกรก็คิดว่า เอ้า, มันก็ต้องมีกรรม เป็นของตัวเอง เราก็ต้องทำตามกำลังสติปัญญาด้วยกันทุกคน

เพราะฉะนั้นการที่ไม่ไปยื้อแย่งของใครนั้นนะเป็น
ความถูกต้อง เป็นความถูกต้อง มันก็มีไอ้ความถูกต้องขึ้นมา มีความถูกต้อง
ความผิดขึ้นมาให้เห็นชัด มันก็เลือกเอาแต่ความถูกต้อง ไอ้ฝ่าย
นายทุนก็เลือกเอาแต่ความถูกต้อง มันก็มีการผ่อนคลายเป็นเข้าหา
กัน คนคนหนึ่งไม่เอาไว้เกินธรรมชาติกำหนด มันก็รั่วไหล
มาหาคนจน

แต่นี้เขาทำงานบักนั้นเอาไว้ไม่ให้รั่วไหลมาถึงคนจน
เขามีอิทธิพลการเงิน มีอิทธิพลอำนาจวาสนาอะไรต่างๆ เขากัน
ผลประโยชน์เอาไว้ด้วยทำงานสูง ไม่ให้ไหลมาหาคนจน
คนจนก็ต้องการจะเจาะพังทำงานบ นี่ความที่ว่ามิใคร่ใคร่ใคร่
ถูกต้อง มีภูมิคุ้มกัน นี้ถ้าเห็นว่าการทำงานบไว้ไม่ไม่ถูกต้องเลย ปล่อยให้
มันรั่วออกไป อันนี้ก็จะมีโอกาสเงยหน้าอ้าปากก็ทำมาหากิน
ตามที่ถูกต้องที่ควร โลกมันก็จะสงบได้

เดี๋ยวนี้มันมีตัวกูตัวกู คือตัวใครตัวมัน มือใครยาวก็
สาวเอา ใครดีใครได้ มันก็เป็นอย่างนี้ไปหมด มันก็เป็นเรื่อง
สงบไม่ได้ มีสันติภาพไม่ได้ เพราะฉะนั้นจะให้เรียนให้พูดให้
แก้ไขกันอย่างไร จะตั้งองค์การโลกขึ้นก็สักก็ร้อยองค์การมัน
ก็แก้ไขปัญหานี้ไม่ได้ เพราะมันทำผิดโดยไม่ยอมรับว่าผิด กู

ถูกเสมอ ยังมีปัญญาความรู้อย่างบิดพลิ้วเก่ง ยิ่งแก้ตัวเก่ง
ยิ่งเอาเปรียบคนอื่นเก่ง

.

ถ้าสมัยไหนในโลกนี้มีธรรมะเข้ามามาก
มันก็ค่อยยังชั่ว, สมัยไหนหันหลังให้ธรรมะไปบูชาวัตถุนิยม
มันก็ต้องเดือดร้อนยิ่งขึ้นๆ

.

ทุกศาสนาสอนเรื่อง ไม่เห็นแก่ตัว, ทำลายตัวกู-ของกู

นี่เราพูดกันในข้อที่ว่า ‘ความผิดความถูก’ กับ ‘ใครผิดใครถูก’ มันไม่เหมือนกัน เพราะฉะนั้นหลักศาสนาทุกศาสนา ศาสนาพุทธ ศาสนาคริสเตียน อิสลามก็ตาม ใจความสำคัญแท้ๆ ไม่ใช่ผอยนะ ใจความสำคัญแท้ๆ ก็จะต้องเรื่อง ‘ไม่เห็นแก่ตัว’ ต้องทำลายความเห็นแก่ตัวทั้งนั้น ไปดูเถอะ ไปค้นเถอะ

ศาสนาอิสลาม ตามคัมภีร์ของศาสนาอิสลาม น่าเลื่อมใสอยู่อย่างหนึ่ง ทุกๆ บทมันจะลงท้ายด้วย ‘เพื่อเห็นแก่พระเจ้า’ หรือว่า ‘ตามความประสงค์ของพระเจ้า’ แม้แต่เรื่องผิวเรื่องเมียจะนอนกันอย่างไร ก็ยังมีบทบัญญัติเพื่อ

ลงท้ายตามคำสั่งของพระเจ้าผู้อย่างนั้นอย่างนี้ ก็แปลว่าเขาต้องการให้เห็นแก่ธรรม แก่ธรรม แก่พระเจ้า แก่ที่ไม่ใช่ตัวกูุนั้นแหละ

เอาละทีนี้เรามันผ่านไปได้แล้วในข้อที่ว่า **หลักศาสนา** ทุกศาสนาสอนเรื่องทำลายตัวกูของกู ทำลายความรู้สึกว่าตัวกูของกูที่เห็นแก่ตัวให้หมดไป ไม่มีความรู้สึกมันหมายความว่า เป็นตัวกูเป็นของกู แล้วมันก็เหลืออยู่แต่ว่าจะอะไรผิดอะไรถูกด้วยกันทุกศาสนา แล้วก็ปฏิบัติตามศาสนา ปฏิบัติไปด้วยความบริสุทธิ์ใจ เพื่อให้เห็นแก่พระเจ้า เห็นแก่ธรรมะ เห็นแก่ความจริง เห็นแก่ความถูกต้อง เห็นแก่ธรรมชาติ เห็นแก่กฎของธรรมชาติ ตามคำสั่งพระเจ้านั้นหมายความว่าอย่างนั้น อย่าเอาตามตัวเรา เอาตามพระเจ้า หมายความว่า เอาตามความจริงของธรรมชาติ ของพระเจ้า ของธรรมะ ของที่เราสมมติเรียกว่าพระเจ้า

เพราะฉะนั้นมันควรจะยุติได้ว่า ปัญหาทางศาสนา ไม่มีเหลืออยู่ที่จะขัดแย้งเรื่องนี้ สอนอย่างที่เหมาะสมกันหมด นี้ก็เหลืออยู่แต่ว่าจะปฏิบัติได้หรือไม่ได้ ก็คือจะมีสติได้หรือไม่ได้ มีสติเพียงพอหรือไม่เพียงพอ เพราะมันผลออกอยู่เรื่อย

พร้อมที่จะผลออยู่เสมอ จึงเรียกว่าผลออยู่เรื่อย ถ้าพูดอย่าง
ไม่ระมัดระวังก็พูดว่า ผลออยู่เรื่อย นี่ไม่ถูกนักหรือพูดอย่าง
นี้, ต้องพูดว่า ‘พร้อมที่จะผลออยู่เรื่อยไป’ พร้อมที่จะผลอ
อยู่ทุกเวลา เพราะพอมีเรื่องอะไรเกิดขึ้นเราก็ผลอสติทุกทีไป

อย่าพูดว่า ‘ผลออยู่เสมอ’ มันเป็นไปได้ ะไรมัน
จะคงที่อย่างนั้นไม่ได้ แต่มัน ‘พร้อมที่จะผลอ’ พร้อมที่จะ
โง่งอยู่ อยู่เรื่อยไปแหละ

พอเรื่องเกิดขึ้นมันก็โง่งหรือผลอนั้นแหละ เพราะฉะนั้น
เราอย่าผลอต่ความรู้ที่เราเข้าใจแล้ว ที่เราคิดนึกทบทวน
ศึกษาใคร่ครวญเสร็จแล้วว่าอะไรผิดอะไรถูก อะไรผิดอะไร
ถูก นี่เราแจ่มแจ้งแล้ว แล้วก็อย่าผลอสติต่อกฎเกณฑ์นี้
ควบคุมให้มันเป็นไปได้ในทางถูก

.

ทำด้วยความเห็นแก่ตัว
มันจะ ‘ถูกเสมอ คนอื่นผิดเสมอ’ ”
ให้รู้จักกลัวเสียบ้าง

.

ผู้ทำก็ ‘จิต’ นั้นแหละ
จิตมันจะมีความรู้สึกได้เป็น ๒ แ่ง ... ”
คือ ‘เพื่อตัวกู’ หรือว่า ‘เพื่อความถูกต้อง’

.

ทำด้วย ‘จิตว่าง’ ก็คือทำด้วยจิตที่ไม่มีตัวกู
แล้วก็เห็นแก่ความจริง ความถูกต้อง
ความงาม ความยุติธรรม

.

ทำด้วยจิตว่าง ไม่มีทางผิด

ที่นี้ปัญหามันก็มีอยู่ว่า ‘ทำได้อย่างไรโดยไม่ต้องเห็นแก่ตัว’ ทุกคนจะต้องพูดว่า ‘ต้องเห็นแก่ตัวสิมันจึงทำอะไรได้’ นี่มาพูดว่า ‘ทำโดยไม่เห็นแก่ตัว’ ก็ต้องย้อนกลับไปคิดอีกว่า **ถ้าทำด้วยความเห็นแก่ตัว มันจะถูกถมอ คนอื่นผิดถมอ ให้รู้จักกลัวเสียบ้าง** ถ้าทำไปด้วยความเห็นแก่ตัวแล้ว ภูจะถูกคนอื่นจะผิดถมอ เพราะฉะนั้นต้องทำด้วยความไม่เห็นแก่ตัว แต่เห็นแก่พระเจ้า เห็นแก่ความจริง เห็นแก่ความงาม ความยุติธรรม ความถูกต้อง อะไรก็ตาม ทำด้วยเห็นแก่สิ่งนั้น

แล้วใครเป็นผู้ทำ ถ้าถามว่าใครเป็นผู้ทำ ก็ ‘จิต’ นั่นแหละ จิตมันจะมีความรู้สึกได้เป็น ๒ แ่ง สิ่งที่เรียกว่าจิตเป็น

ธรรมชาติเป็นกลาง เป็นของธรรมชาติ แต่มันจะเกิดความรู้สึกสำคัญมันหมายขึ้นได้เป็น ๒ แ่ง คือ ‘เพื่อตัวกู’ หรือว่า ‘เพื่อความถูกต้อง เพื่อพระเจ้า เพื่อศาสนา เพื่อธรรมะ’

เพราะฉะนั้นไม่ต้องมีตัวกูที่ไหนก็ได้ คือจิตนั้นแหละ ถ้ามันโง่งมันก็มีตัวกู เพื่อตัวกู เห็นแก่ตัวกูขึ้นมา จิตนั้นนะ จิตเดียนั้นแหละ, พอมันฉลาด มันรู้จริง มันก็เอาเพื่อความจริง เพื่อความถูกต้อง เพื่อความยุติธรรม เพื่อพระเจ้า เพื่อศาสนา มันก็จิตนี้แหละเป็นผู้ทำ ทำอะไรทุกอย่าง

ที่ว่าทำด้วย ‘จิตว่าง’ ก็คือทำด้วยจิตที่ไม่มีตัวกู แล้ว ก็เห็นแก่ความจริง ความถูกต้อง ความงาม ความยุติธรรม นี่ทำงานด้วยจิตว่างจากตัวกู นี่คนมันโง่งมากเกินไปว่าจิตว่าง นั่นคือจิตที่ไม่มีความรู้สึกอะไร ตัวแข็งนอนเหมือนท่อนไม้ แล้วจะทำอะไรได้ อย่างนี้มันว่าเอาเอง เพราะไม่เข้าใจ

คำว่า ‘จิตว่าง’ ในที่นี้คือว่างจากการก่อกองอยู่ด้วย ตัวกูของกู, มันเป็น Concept เท่านั้นเอง ตัวกูของกูนี้มันเป็น Concept ที่มันโง่งมันบ้ามันหลงมันอะไรขึ้นมา เห็นแก่ตัว อย่างมีอันนั้น เรียกว่าจิตว่าง ว่างจากตัวกู, พอว่างจากตัวกู มันก็เป็นจิตที่เข้าใจความถูกต้องความผิดความจริงความ

ไม่จริงอะไร กระทั่งเข้าใจพระเจ้าเข้าใจธรรมะ มันก็ทำไป ตามระเบียบตามฝ่ายที่มันเป็นความถูกต้อง เพราะฉะนั้น ทำงานทุกชนิดด้วยจิตว่างมันไม่มีทางผิด มีแต่ถูกร้อย เปอร์เซ็นต์เสมอไป

อ้าว, ทีนี้ปัญหาถัดมาอีก มันมีอยู่ที่เราเคยชินแต่ ทำงานหรือทำอะไรทุกอย่างเพื่อตัวกู ตั้งแต่เกิดมาจนถึงบัดนี้ จนถึงเวลาชั่วโมงนี้ มันจริง, ถูกแล้ว จริงแน่นอน ทำอะไรแต่ ความเห็นแก่ตัวเรื่อยมาทั้งนั้นแหละ เพื่อตัวกูเพื่อของกูเรื่อย มา ทีนี้มาเปลี่ยนนิสัยความเคยชินจากหน้ามือเป็นหลังมือ นี้ มันก็ทำยาก นี่ก็ยอมรับ

ดังนั้นปัญหามันก็มีอยู่ว่าทำอย่างไรจึงจะแก่นิสัยอัน แสนจะฝังแน่นนี้ได้ พระพุทธเจ้าท่านก็ยอมรับว่าเรื่องนี้ มันนานแล้ว มันฝังแน่นแล้ว มันก็ต้องใช้ไอ้สิ่งแก้ไขที่มัน ทัดเทียมกัน เพราะฉะนั้นจึงพูดถึงการอบรมจิตนี้เสียใหม่ ใน ปริมาณที่เรียกว่าทำให้มาก ทำให้ชำนาญ ทำให้เคยชิน ให้ เกิดน้ำหนัก เกิดสมรรถภาพ หรืออะไรก็ตามเท่าๆ กัน โดยที่ ว่าแม้จะใช้เวลาเล็กน้อยกว่าๆ

เราเคยชินในความเห็นแก่ตัวมาอายุ ๓๐ ปีนี้ ถึงอายุ

๓๐ ปีแล้วจะมาแก้ไขหมตนิสัยอันนี้ภายใน ๒-๓ ปี ถ้าทำเป็น
ทำจริงมันก็ทำได้ การปฏิบัติไ้อ์เรื่องสติปัญญาหรือเรื่องอะไร
ให้จริงเถอะมันก็แก้ไขได้ภายใน ๒-๓ ปี สำหรับความเคยชินที่
ชินมาตั้ง ๓๐ ปี

ดังนั้นบางคนอาจจะเป็นพระอรหันต์ได้ในชั่วระยะเวลา
ไม่กี่เดือนไม่กี่ปี, นี่ถ้ามันไม่จริง มันก็กว่าจะตายมันก็แก้ไขไม่ได้
แก้ไขไม่ได้ เปลี่ยนกลับเป็นไ้อ์หน้ามือเป็นหลังมือไม่ได้

ดังนั้นจึงมีบทเรียนเพิ่มเติมเข้ามาเป็นของผนวกแผลง
เข้ามาว่า ให้มีความรู้สึกคิดนึกช่วยแวดล้อมเข้ามาอย่างนั้น
อย่างนี้ เช่น ความละอาย เป็นต้น ละอายว่า “แหม ไ้อ์ที่
เป็นมาแล้วนี่มันน่าละอาย มันเลวมันต่ำมันโง่มันอะไรก็
ละอาย” นี่มันช่วยร่นเวลา ถ้ารู้สึกละอายมาก มันร่นเวลาใน
การเปลี่ยนนิสัยได้มาก และรู้สึกมันน่ากลัว มันไ้อ์นี้เสียหาย
หมดเลย น่ากลัว มันก็ร่นเวลาเข้ามาได้ หิริและโอตตปปะนี้
จึงเป็นเบื้องต้นของทั้งหมด และต้องเริ่มลงมือด้วยความมีหิริ
และโอตตปปะ

ภาษาสมัยใหม่ อาจจะเรียกว่าความเคารพตัวเองหรือ
ความผิดชอบชั่วดีอะไรทำนองนี้ แต่ภาษาพุทธศาสนา ภาษา

บาลี เรียกว่าหิริและโอตตปปะ คือละอายในความผิดพลาด กลัวในความผิดพลาด หรือความไม่ควรทุกอย่างแหละ ดังนั้น ต้องตั้งต้นด้วยอันนี้ก่อน มีความเป็นสุภาพบุรุษ คือบุชาความดี ความถูกต้อง ความงาม ความจริง ความยุติธรรมก่อน, มีความละอาย ความกลัว ในส่วนที่ผิด มันก็ขุดเกลตาอย่างแรง ขุดเกลตานิสัยสันดานที่เกรอะกรังอยู่ด้วยความเห็นแก่ตัวมาแต่ก่อน อย่างแรง

ที่นี้มันก็ไม่ยากนักที่จะทำต่อไป ในการเปลี่ยนนิสัยต่อไป คือเป็นผู้บังคับตัวเอง มีความจริงใจบังคับตัวเอง อดกลั้น อดทน ระบายไอ้ของกตสันนี้ออกอยู่เสมอ ที่เราเรียกกันว่า ‘ฆราวาสธรรม’ นี้เขาเห็นเป็นเรื่องเล็กน้อย นี้เห็นเป็นของฆราวาสธรรมเล็กๆ น้อยๆ นั่นก็คือคนที่ไม่รู้ค่าของธรรม

ฆราวาสธรรม คือ **สัจจะ** - ความจริงใจ **ทมะ** - การบังคับตัวเอง **ขันติ** - ความอดกลั้นอดทน **จาคะ** - สละสิ่งที่ไม่ควรมืออยู่ในใจ ออกไปจากใจอยู่เสมอ **สัจจะ ทมะ ขันติ จาคะ** ท่องจำได้ง่าย ความจริงใจ การบังคับตัวเอง ความอดกลั้นอดทน สละสิ่งที่ควรสละจากใจอยู่เสมอ นี่ทำเป็นปกติ เถอะมันจะเปลี่ยนจากนิสัยที่มีความเห็นแก่ตัว เกรอะกรัง

อยู่ด้วยตัวกูของกูมาเป็นนิสัยสันดานที่สะอาดๆ ยิ่งขึ้นๆ
มันมีความเห็นแก่ตัวน้อยลง มีความเป็นตัวกูของกูน้อยลงๆ
จนถึงวันหนึ่งมันก็อยู่ในสภาพที่เรียกว่าไม่อาจจะเกิด แม้แต่
มีอะไรมาช่วยมากระทบ หรือยั่วให้เกิด มันก็ไม่เกิด นี่เรียกว่า
'ถึงที่สุด' ความเป็นพระอริยเจ้า เป็นพระอรหันต์อะไรก็ตาม
แต่เราอย่าไปไฝ่ฝันถึงขนาดนั้น มันจะเป็นการเห่อไป

.

ขราวาสธรรม คือ สัจจะ-ความจริงใจ
ทมะ-การบังคับตัวเอง ขันติ-ความอดกลั้นอดทน
จาคะ-สละสิ่งที่ไม่ควรมีอยู่ในใจ ออกไปจากใจอยู่เสมอ
นี่ทำเป็นปกติเถอะมันจะเปลี่ยนจากนิสัย
ที่มีความเห็นแก่ตัว ... เป็นนิสัยสันดานที่สะอาดๆ
ยิ่งขึ้นๆ ... มีความเป็นตัวของผู้น้อยลงๆ

.

.
อย่าพยายามทำความรู้สึกหรือค้นหา
ใครผิดใครถูก ฝ่ายไหนผิดฝ่ายไหนถูก ไม่จำเป็น
ค้นหาแต่เพียงว่า อย่างไรผิดอย่างไรถูก
เราทำหน้าที่ของเรา แต่ในทางที่ถูก หมดเรื่องกัน
.

ทำความถูกเพื่อความถูก

เอาเถอะ เท่าที่เราปฏิบัติได้เดี๋ยวนี้จะไปถึงไหนก็ตามใจ จะเรียกว่าอะไรก็ตามใจ บังคับมันให้ได้ในการที่จะไม่เกิดตัวกูของกูในทางที่จะสู้ว่าใครผิดใครถูก กูผิดกูถูก นี่ๆ ต้องบังคับ แล้วให้เหลือเพียงแต่ว่าอะไรผิดอะไรถูก แล้วความละเอียดใจเองนี้จะทำให้ถือเอาแต่ส่วนที่ถูก

เพราะฉะนั้นยอมรับได้ ไม่เห็นว่าเสียหาย ไม่รู้สึกว่าจะเสียหายเสียเกียรติอะไร เมื่อเราผิดก็ว่าผิด หรือเราจะไม่พูดอะไรเลยก็ได้, เราเอาแต่ว่า **มันถูกแล้วเราก็ต้องทำ ไม่มีแพ้ไม่มีชนะ ไม่มีใครผิดไม่มีใครถูก, เดี่ยวนี้มันต้องการแพ้ ต้องการชนะ ต้องการจะกดผู้อื่นจะยกตัวเอง เพราะฉะนั้นต้องเลิกไปหมด, เหลือแต่ว่าใคร อย่างไรเรียกว่าผิด อย่างไร**

เรียกว่าถูก และต่างฝ่ายต่างทำเสียให้ถูกไว้ ก็หมดเรื่องกัน

อย่างประเพณีของชาวญี่ปุ่น เกิดละเมิดล่วงเกินอะไรกัน รถชนกันหรือทำอะไรกัน เขามีประเพณีที่ให้ว่าขอโทษๆ ทุกฝ่าย ทั้งสองฝ่ายขอโทษๆ จนน้ำตาไหล แล้วก็แยกจากกันไปไม่ต้องมีว่าใครผิดใครถูก อย่างนี้น่าดู

อย่าไปคิดลงโทษผู้อื่น อย่าไปคิดฟันต่อฟัน ตาต่อตา อะไรอย่างนั้น เท่ามาเท่าไป นั้นนะมันคือไอ้การกระทำอย่าง ภูตผีปีศาจ ที่เขาเรียกว่าซาตานพญามารอะไรอย่างนั้นนะ ไม่ยอมๆ ก่อน ฟันต่อฟันตาต่อตา มันก็ชกกันชกกันตีกัน อะไรกันยึดเยื่อ อย่างนั้นมันเป็นการกระทำอย่างมาร อย่าง ซาตาน อย่างภูตผีปีศาจ ไม่ใช่อย่างมนุษย์ด้วยซ้ำไป ถ้าอย่างมนุษย์ไม่ต้องมีว่าใครผิดใครถูก พอมันเกิดเรื่องนี้แล้ว ยอมผิดด้วยกัน ขอโทษๆ เสียใจๆ จนไม่รู้จะเสียใจอย่างไร จะขอโทษอย่างไร จึงค่อยแยกจากกันไป ก้มหัวแล้วก้มหัวอีก จับมือแล้วจับมืออีก นั่นแหละเพื่อไม่ต้องมีใครผิดใครถูก

ที่นี้ต่างฝ่ายต่างก็ไปประวังให้มันถูก ถือความผิดความ ถูกเป็นสำคัญ ไม่ถือว่าใครผิดใครถูกเป็นสำคัญ ถ้าเกิดไป ถือว่าใครผิดใครถูกแล้วต่างฝ่ายต่างมีเหตุผลทั้งนั้นแหละ

ยอมกันไม่ได้หรือให้เถียงกัน ๒๐ ปีมันก็ยอมกันไม่ได้ อย่าง
รถชนกันนี้ต้องต่างฝ่ายต่างมีเหตุผลว่าใครผิดใครถูกทั้งนั้น

เพราะฉะนั้นสรุปความแล้วก็อย่า... คือประสงค์จะ
ให้ทุกๆ คนมองเห็นว่าไอ้หลักพุทธศาสนาเรื่องไม่มีตัวตน
สัตว์บุคคลตัวตนเราเขา นั่นนะ ถ้าจะเอามาปฏิบัติกันง่ายๆ
ในชีวิตประจำวันตามบ้านตามเรือน ให้ได้ผลเต็มที่ก็ให้ถือ
หลักอันนี้ ถือหลักอย่ามีใครผิดใครถูก อย่ามีใครผิดใครถูก
มีแต่ว่าอะไรผิดอะไรถูก แล้วรีบทำเสียให้ถูก แล้วพัวเมียงก็
จะไม่ทะเลาะกัน เพื่อนบ้านก็จะไม่ทะเลาะกัน อะไรก็จะไม่
ไม่ทะเลาะกัน ไม่มีสงคราม ไม่มีมหาสงคราม เป็นธรรมะที่
คุ้มโลก คุ้มครองโลก เป็นประโยชน์ทั้งแก่เทวดาและมนุษย์
เทวดาก็ไม่ต้องรบกับมนุษย์

พูดอย่างสมมติ เดี๋ยวนี้ก็อย่างว่า นายทุนรบกับ
กรรมกร, มันก็คล้ายๆ กับเทวดารบกับมนุษย์, อสูรรบกับ
เทวดายึดเยื้อไม่มีที่สิ้นสุด, บางคราวตกลงกันได้โดยธรรม
ถือธรรม แต่พอวันไหนลูกหลาน มันแผลงขึ้นมาอีก มันก็รบ
กันอีก จนหายเจ็บไปอีกเมื่อไหร่ก็ไม่รู้

ในอินเดียเขามีเรื่องปรัมปรา *mythology* ไอ้เรื่องอสูร

กับเทวดารบกันนี้ อย่างนี้ที่บ้านนอกเรา นี่เรื่องฟอยเบลีต
เตล็ดนะ

มีหนังตะลุงหนังตะลุงที่แสดงถูกต้องตามมาตรฐาน
ตามแบบฉบับนั้นนะ พอแรกลงโรงแสดงนั้นนะ มันก็ต้อง
มีไอ้ตัวฤๅษีอยู่ตรงกลาง แล้วสองข้างเป็นยักษ์ตัวหนึ่ง เป็น
มนุษย์ตัวหนึ่ง สวยมาก มันต้องเริ่มการแสดงด้วยฤๅษีพูด
ข้างนี้ พูดอะไรข้างนี้ที แล้วพูดอะไรข้างนี้ที แล้วไป

ไอ้สองตัวนี้ก็รบกันๆ ไ้ไปฝ่ายทางนี้ทีตัวนี้แพ้ เดียว
กลับไปไ้ไปทางนี้ทีตัวนี้แพ้ อยู่อย่างนี้สักพักหนึ่ง จนกว่า
จะหมดเรื่อง แล้วพຽ່งนี้มันก็เอาอีกนะ พຽ່งนี้แสดงอีกก็ต้อง
อย่างนี้อีก ขาดไม่ได้ จนเป็นระเบียบ เป็นระเบียบตายตัว
เป็นของศักดิ์สิทธิ์ จะต้องแสดงอย่างนี้ แต่เดี๋ยวนี้มันไม่แสดง
แล้ว มันบ้ำมันเห่อ มันเปลี่ยนเป็นสมัยใหม่แล้ว ไอ้สองตัวนี้
ก็ไม่มี บางทีฤๅษีก็ไม่มี เอารูปบ้าง บอๆ นุ่งกระโปรงใหม่ๆ
มาตั่งแทนนี้ก็มิ นืออย่าไปพูดถึงมันเลย มันบ้ำถึงขนาดนั้น ตัว
แบบฉบับโบราณดึกดำบรรพ์มาจนถึงเมื่อเร็วๆ นี้

ไอ้ยักษ์กับมนุษย์นี่คือไอ้ฝ่ายผิดฝ่ายถูก ธรรมะหรือ
อธรรมมันต้องรบกันเรื่อย ฤๅษีเป็นเหมือนกับตัวกลางที่จะ

ปราม ห้ามปรามฝ่ายนี้ที่ห้ามปรามฝ่ายนี้ที่มันก็ยัง... รุ่งขึ้น
มันก็เอากันอีก ฤๅษีมาพูดกับตัวนี้ที่ เอ้า, ตัวนี้ไปทางนี้ หัน
หน้าไปพูดกับตัวนี้ ตัวนี้ไปทางนี้ เลิกกันไปวันนี้

รุ่งขึ้นมันก็เอาอีก นี่ความผิดกับความถูก เออ, ธรรมะ
กับอธรรม มันจะต้องมีพืดเวียงกันอย่างนี้เรื่อยไป ถ้ามันยังมี
ใครผิดใครถูก จนกว่ามันจะไม่มีคน ไม่มีตัวกูตัวกู นั่นแหละ
มันจึงจะหยุดรบกัน

นั่นเป็นคติที่ดีมาก ที่หนังตะลุงเขาเริ่มแสดงด้วยภาพ
นี้ในลักษณะอย่างนี้ ถ้ามนุษย์นึกถึงเสมอให้ระวัง ระวังการ
รบกันระหว่างธรรมและอธรรมนี้ ไม่สิ้นสุดอย่างนี้ เพราะ
มันคือๆ มันไม่เชื่อ ใ้ผู้ที่บอก ฤๅษีเป็นผู้บอกนะ มันไม่เชื่อ
เพราะฉะนั้นมันจะมองในแง่ไหนก็ได้ มองกันว่าในโลกนี้จะ
รบกันเรื่อยก็ได้ หรือจะมองให้ดีกว่านั้น ก็ถ้าเชื่อมันก็เลิกรบ
กันได้ อย่างมีภูมิสู อย่างมีเรามีเขา อย่างมีมิงมีกู มีแต่ว่าต่างฝ่าย
ต่างทำให้ถูกตามความถูกที่มีอยู่อย่างไร โลกนี้ก็สบาย ทำให้
ถูกไว้ให้หมดนะ เรื่องส่วนตัว เรื่องครอบครัว เรื่องบ้านเมือง
ประเทศชาติ เรื่องโลก เรื่องอะไรทำให้มันถูกทั้งนั้น ไม่ต้อง
มีภูมิสู

เอามาพูดคล้ายกับเรื่องเล่นๆ ไม่สำคัญ แต่ขอยืนยันว่านี่คือหัวใจของพระพุทธศาสนา หัวใจของธรรมะ หัวใจของไอ้ทั้งหมดของศาสนาทั้งหมด เพราะฉะนั้นฟังให้ดีๆ ให้เข้าใจ แล้วเอาไปคิดไปนึกดูให้เข้าใจยิ่งๆ ขึ้นไป และในที่สุดอาจจะปฏิบัติได้ในเรื่องว่า ‘ไม่มีใครผิดไม่มีใครถูก’ อยู่เสมอไป

หน้าที่ของเรามีแต่เพียงว่าทำหน้าที่ที่ถูก ทำหน้าที่เพื่อหน้าที่ ทำเพื่อความถูก ไม่ใช่เพื่ออะไร ไม่ใช่เพื่อแก้แค้น ไม่ใช่เพื่อชนะใคร หรือไม่ใช่เพื่ออะไรทั้งหมด ทำความถูกก็เพื่อความถูก ไฉ่ผลสนองอย่างอื่นมันมาเองๆ มีกินมีใช้ มีความสบายนะเป็นเรื่องธรรมดาสามัญ เป็นธรรมชาติไปอีกเหมือนกัน เป็นของธรรมชาติหมด ไม่ใช่ของกู กระทั่งบุตรภรรยา สามีนี่ก็ไม่ใช่ของกูของธรรมชาติที่มีอยู่เอาไว้ เพื่อถือเอาประโยชน์ เพื่อความเป็นไปด้วยดียิ่งๆ ขึ้นไป ไม่ใช่เพื่อหลงใหล เพื่อหมกจม เพื่อติดตั้งอะไรอย่างนี้ หรืออย่างดีที่สุดก็เป็นคู่หู เป็นคู่ปรึกษาหารือที่จะเดินไปเร็วๆ ด้วยกัน คือช่วยกันทำความถูกให้มากขึ้นด้วยกัน

เดี๋ยวนี้ไม่เป็นอย่างนั้น นี่ลูกของกู นี่เมียของกู นี่เงินของกูนี่ จนถูกสิงด่า ด้วยการล้างหูใส่หน้า เช่น ภาพเขียนที่

ตรงนี้ ดั่งนั้นดูอะไรก็ดูให้ดี ดูให้เข้าใจ โดยเฉพาะที่บวชใหม่
ที่เพิ่งมานี้ ระวัง ใช้เวลาให้ถูกต้อง ใช้เวลาให้มันสมกับค่า

นี่ธรรมปาฏิโมกข์ ย้ำแล้วย้ำเล่า เรื่องเกี่ยวกับตัวคุณของ
กู วันนี้เพื่อแสดงวิธีที่จะปฏิบัติกันอย่างง่ายที่สุด เกี่ยวกับ
เรื่องนี้ เพราะว่าอย่าพยายามทำความรู้สึกหรือค้นหาใคร
ผิดใครถูก ฝ่ายไหนผิดฝ่ายไหนถูก ไม่จำเป็น ค้นหาแต่
เพียงว่า อย่างไรผิดอย่างไรถูก เราทำหน้าที่ของเรา แต่
ในทางที่ถูก หมดเรื่องกัน

เอาละพอกันที

E-Book

YouTube

สมาชิกรายปี

